

Sachsenwartom. Sv. Lovrenc je podružnica farne cerkve sv. Pavla pri Prevolškem (na desnem bregu Savinje), v starih listinah se imenuje: St. Pauli exclesia prope Liebenstein. (Beitr. zur Kunde steir. Gesch. Quell. VIII., 118, novoklosterska kronika v štajerskem deželnem arhivu.) Trdnjava Sachsenwart se imenuje pa že tudi za Otokara Přemyslovca; on je dal Neži, grofinji heunburški, to trdnjavo „zum Leibgedinge“ leta 1270., kar je potrdil tudi cesar Rudolf leta 1279. Slednjič se „Sachsenwart“ nahaja v posestvu grofov celjskih do leta 1456. Kako je ta trdnjava končno razpala, ne pové nam zgodovina. Stala je južno od podružnice Sv. Lovrenca na prednjem rtu Hrastnike. Ko je Karol Veliki uničil koroško-slovensko vojvodino, naseljeval je nemške plemiče po vsi deželi, in ti so stavili silovite grade s pomočjo sužnih Slovencev, in tako je prišel tudi plemič „Sachse“ v savinjsko dolino in si je sezidal grad „Sachsenwart“, to je Sachsova stražarnica, iz katere je prežal na svoje robove podložnike. Pridevek „wart“ ima več gradov, tako so plemiči „Plankh“, svoj grad imenovali Plankenwart. Sachse je brzkone prišel iz Saksonskega; najprej plemiče Sachse nahajamo v labodski dolini. Hartung de Sachs se imenuje že leta 1118. Iz te rodbine se je brez dvojbe jeden plemič naselil v savinjski dolini in postavil Sachsenwart. Ker se cerkva Sv. Petra v savinjski dolini imenuje exclesia s. Pauli in Saxenthal (v listini z leta 1256.), in cerkev Sv. Miklavža pa parochia s. Nicolai in Saxenfeld, sme se sklepati, da sta žalsko polje in šentpeterska dolina bili lastnini plemičev Sachs ov in po posestnikih dobili imeni. Nemško ime Sachsenfeld se je udomačilo pri nemški gospodski in v nemških kaucelijah, a domači slovenski prebivalci so kraju pravili, kakor se je velel pred prihodom nemških tlačiteljev.

Žalec. Razlaga pa se ime Žalec lahko iz dveh debel in sicer: a) žal, starosl., ripa, breg, Ufer, v hrvaščini pa »žalo« označuje glarea, peščenato in kameničasto zemljo, kakeršna je na krajih vodâ in morja, prod, debeli pesek. Oblika Žalec je diminitiv. b) Žal pa tudi označuje v staroslovenščini sepulcrum, grobno jamo, pokopno jamo, grob. Kraj ob cesti nad žalskim trgom, kjer leži godoveljska cerkvena njiva, še ljudstvo sedaj imenuje „Na žaleh“. Naj se sedaj in facie loci preišče, katera razklada bi bila prikladnejša, ali po žal, ripa, glarea, ali pa po žal, sepulcrum. ¹⁾

Stari Trg 6. oktobra 1888.

Davorin Trstenjak.

»Hrvatski album« se bode imenovalo glasbeno delo, katero pripravlja za tisek ravnatelj »Glasbene Matice« g. prof. *Fr. Gerbić*. Ta album bode obsežal 25 samospbevov za visoki glas s spremljevanjem klavirja in izide v treh zvezkih. Nekatere te skladbe so se že pele po raznih koncertih hrvaških; nekatere so bile tudi že natisnjene. Besede so zložili zlasti Harambašić, Sundečić, Šenoa, Vukelić in Trnski.

¹⁾ Ne vém, koliko je upravičena beseda „žal“ za „sepulcrum“. Sedaj je menda nikjer več ne rabijo v tem pomenu. Morda se je razvil ta pomen zato, ker so stari ljudje svoje mrliče zakopavali tudi v pesek in žal, n. pr. v laténski dóbi. Zdi se mi pa, da je prvotni pomen „žala“ — „glarea, prod“. Da se v hrvaščini tudi obala imenuje „žalo“, to prihaja od tod, ker je na obali vedno mnogo obrušenega proda. In s takim prodom je gotovo tudi napolnjeno žalsko polje, toda o kakih starinskih grobih blizu Žalca nisem mogel zvedeti ničesar. — Ignacij Orožen (Archidiaconat Saunien pg. 346) tolmači ime Žalec od „žal“ — Ufer, Rain, in primerja to ime Brežicam. Tudi nemško ime Sachsenfeld izvaja isti zgodovinar od slovenskega „Žalec, Žauc“, češ, da so Nemci temu polju rekali najprej „Schauenfeld“ (izgovarjaj: Žaucenfeld), a pozneje, ko jim pomen tega imena ni bil jasen, naredili so iz njega Sachsenfeld. Za to trditev govori posebno ta okolnost, da so Nemci kraj, trg krstili z imenom „Feld“, kar bi sicer ne bilo mogoče, da jim je bil še jasen starejši izraz „Schauenfeld“. *S. R.*